

SXEDIO.49J

16.10.1915: Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΕΝΗΜΕΡΩΝΕΤΑΙ ΟΤΙ Η ΒΡΕΤΑΝΙΑ ΠΡΟΤΕΙΝΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΝΑ ΒΓΕΙ ΣΤΟΝ Α ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΜΕ ΑΝΤΑΛΛΑΓΜΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος που είχε ξεσπάσει από το **1914** δεν επέτρεψε, για διάφορους λόγους, πραγματοποίηση της πρώτης προσφοράς την Αγγλίας για την Κύπρο (**1912**) για Ένωση της Κύπρου με αντάλλαγμα την παραχώρηση ελληνικού λιμανιού για τον αγγλικό στόλο.

Όπως παρατηρούσε ο Ελευθέριος Βενιζέλος στο μνημόνιο του που παραθέτει ο Γιάννης Πικρός στο βιβλίο του "Ο Βενιζέλος και το κυπριακό", " ατυχώς επήλθεν ο μέγας πόλεμος πριν διαλυθή η εν λεγώ διάσκεψις (συνδιάσκεψη της ειρήνης στο Λονδίνο το **1912**) και δοθή καιρός διά να συντελεσθή εν εν λόγω παραχώρησις" της Κύπρου στην Ελλάδα.

Όμως η προσφορά αυτή επαναλήφθηκε σε λίγα χρόνια και με τον πιο επίσημο τρόπο και αφού πλέον η Βρετανία είχε απόλυτη κυριαρχία στην Κύπρο.

Αυτό έγινε το **1915** μετά την προσάρτηση και την είσοδο της Τουρκίας στο πλευρό των Αυστρογερμανών.

Η προσφορά έγινε στην Ελλάδα με αντάλλαγμα τώρα να αφήσει την ουδετερότητα της και να μπει στον πόλεμο στο πλευρό των συμμάχων της ANTANT, δηλαδή της Ρωσίας, της Αγγλίας και της Γαλλίας και αργότερα της Ιταλίας.

Η ANTANT φοβάτο συντριβή της Σερβίας.

Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, τότε οι απώλειες θα ήταν πολύ μεγάλες.

Γι' αυτό και η Αγγλία πρότεινε την Κύπρο στην Ελλάδα με τον όρο να έμπαινε στον πόλεμο στο πλευρό της για να βοηθήσει τη Σερβία και τις χώρες της ANTANT.

Η φιλοβασιλική Κυβέρνηση Ζαΐμη (ο Ζαΐμης είχε

διαδεχθεί στις **5 Οκτωβρίου 1915** τον Ελευθέριο Βενιζέλο που πιέστηκε από το βασιλιά Κωνσταντίνο να παραιτηθεί) αρνείτο να μπει στον πόλεμο γιατί ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος έθετε τις σχέσεις του με τη Γερμανία πάνω από κάθε άλλο θέμα. Και η Κύπρος ερχόταν σε δεύτερη μοίρα.

Η προσφορά της Κύπρου, μοναδική στην Ιστορία της ενωτικής πορείας των Κυπρίων, συνδυαζόταν με άλλες υποσχέσεις στην Ελλάδα, με καθαρά εδαφικά ωφέλη και ικανοποιούσε σε μεγάλο βαθμό το όνειρο του Βενιζέλου για τη δημιουργία της Μεγάλης Ελλάδας.

Ο Βενιζέλος, παρ' όλων ότι δεν ήταν στην Κυβέρνηση όταν το πληροφορήθηκε ήθελε, όπως είπε στους Αγγλους, μια εντυπωσιακή ανακοίνωση της προσφοράς.

Οι Αγγλοι κλήθηκαν να ετοιμάσουν, σύμφωνα με όσα ανέφερε ένας βρετανός και μάλιστα φίλος του Βενιζέλου, ο Ρόναλντ Μπάρρους, ένα σχέδιο γενικού ξεσηκωμού της κοινής γνώμης.

Σύμφωνα με το σχέδιο ο Κυβερνήτης της Κύπρου θα διευκόλυνε τον Αρχιεπίσκοπο της Κύπρου και άλλους παράγοντες της νήσου να πήγαιναν στην Αθήνα και να υπέβαλλαν έκκληση στο Βασίλειο να αφήσει την ουδετερότητα, ώστε να παραχωρείτο η Κύπρος αμέσως στην Ελλάδα.

Όλα αυτά έγιναν στα παρασκήνια και έμειναν στα παρασκήνια όμως. Οι Κύπριοι, λόγω της λογοκρισίας που είχε επιβληθεί λόγω του πολέμου, πληροφορήθηκαν τα παρασκήνια και την προσφορά αφού είχε ήδη γίνει και είχε απορριφθεί από την κυβέρνηση Ζαΐμη.

Λεπτομέρειες δίνει ο Γιάννης Πικρός σε τέσσερις σελίδες του βιβλίου του "Ο Βενιζέλος και το Κυπριακό".

"Όταν τα αυстроγερμανικά και βουλγαρικά στρατεύματα προωθήθηκαν επιθετικά εναντίον της Σερβίας έγινε ακόμη μια φορά η λεγόμενη "μοναδική προσφορά" στην Ελλάδα, της Κύπρου.

Σκοπός της προσφοράς αυτής ήταν η ρυμούλκηση της Ελλάδας στη συμμαχία της Αντάντ. Χωρίς την ελληνική συμμετοχή δεν υπήρχε σχεδόν ελπίδα να βοηθηθούν οι Σέρβοι.

Αν συντριβόταν η Σερβία οι κεντρικές δυνάμεις θα αποκτούσαν πλήρη έλεγχο της σιδηροδρομικής γραμμής Κωνσταντινουπόλεως κι επί πλέον η Νοτιανατολική Ευρώπη θ' απόμενε ανεπανόρθωτα εκτεθειμένη στις κεντρικές δυνάμεις.

Η προσφορά αυτή έγινε στη φιλοβασιλική Κυβέρνηση Ζαΐμη που είχε διαδεχθεί το Βενιζέλο για να βγει από την ουδετερότητα της, με πρωτοβουλία της Βρετανίας έπειτα από απόφαση που πάρθηκε στα Δαρδανέλλια.

Ούτε Ζοφρ, ο γάλλος αρχιστράτηγος, ούτε ο Κίτνερ, ήταν ενθουσιασμένοι με τη δέσμευση στρατιωτικών δυνάμεων στα Βαλκάνια.

Η αγγλογαλλική δύναμη γοήτρου στη Θεσσαλονίκη θα έφθανε περίπου τις **20** χιλιάδες άνδρες.

Μια πρόταση ακόμη από τη γαλλική πλευρά για την αποστολή ενός ιταλικού στρατιωτικού αποσπάσματος απορρίφθηκε από τον ιταλό αρχιστράτηγο Καρντόνα που συμεριζόταν τις απόψεις των βρετανών και γάλλων ομοβάθμων του στο σχέδιο αυτό.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί πως η η Ιταλία, μετά από τη μυστική συνθήκη του Λονδίνου στις **26** Απριλίου **1915** πέρασε στη συμμαχία της Αντάντ.

Εκτός από μια "δίκαια μερίδα" στη Μικρά Ασία, το άρθρο **8** της συνθήκης άφηνε στην Ιταλία τα Δωδεκάνησα σε πλήρη κυριότητα.

Για να δώσει τέλος μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας στην προσπάθεια ανασχηματισμού ενός συμμαχικού βαλκανικού συνασπισμού, η Βρετανία υποσχέθηκε ένοπλη υποστήριξη **200.000** ανδρών, μέχρι το τέλος της χρονιάς, αν η Αθήνα και το Βουκουρέστι υποστήριζαν με τη σειρά τους στη Σερβία.

Στην Αθήνα ο Αγγλος Πρεσβευτής Ελιοτ στις **12**

του Οκτώβρη πήρε οδηγίες να προβεί σ' αυτή την απέλπιδα προσφορά μόλις η Ρουμανία έδινε την απάντηση της.

Στις οδηγίες του περιλαμβανόταν μια εγγύηση για την εδαφική ακεραιότητα της Ελλάδας καθώς και καθαρά εδαφικά κέρδη στο τέλος του πολέμου.

Με τη συναίνεση του Βενιζέλου ο Ελιοτ θα μπορούσε να προσθέσει πως μια αρνητική απάντηση από την ελληνική πλευρά θα σήμαινε μια βαθιά διαφοροποίηση τις σχέσεις της χώρας του με την Ελλάδα.

Ο Ελιοτ βρήκε το Βενιζέλο σκεπτικό σχετικά με το προτεινόμενο διάβημα και συμφώνησε πως τούτη η έκκληση στην Ελλάδα για να εκπληρώσει την υπόσχεση της στη Σερβία θάπεφτε στο κενό αν στο θέμα των εδαφικών παραχωρήσεων δεν γινόταν μια πιο ξεκάθαρη προσφορά.

Κατά τη γνώμη του Βενιζέλου θάπρεπε να γινόταν μια ταυτόχρονη δημοσίευση τούτης της προσφοράς "για να προκαλέσουν όσο το δυνατό μεγαλύτερη επίδραση στην κοινή γνώμη που στις κρίσιμες τούτες περιστάσεις απαιτείτο να εκφρασθεί δυναμικά για να επιδράσει αποτελεσματικά στο βασιλέα Κωνσταντίνο που τοποθετούσε τις σχέσεις του με το γερμανό αυτοκράτορα πάνω από τα συμφέροντα της χώρας του".

Ο Ελιοτ επίσης πρότεινε πως θάπρεπε να προσφερθεί αμέσως στην Ελλάδα η ακτή της Θράκης μέχρι το Δεδεγάτς, τη σημερινή Αλεξανδρούπολη και πως ακόμα θάταν δυνατό να προκύψουν "πρόσθετα εδαφικά οφέλη σαν αποτέλεσμα της συμμετοχής στον πόλεμο".

Αλλά στους βρετανούς τότε έγινε μια ευτυχέστατη πρόταση όπως αναφέρουν από μια εξωτερική πηγή.

Και είναι πέρα για πέρα σαφές πως το Φόρεϊν Οφφισ, όπως και η αγγλική Κυβέρνηση ενήργησαν ταχύτατα και φαινομενικά έπραξαν τα πάντα, σύμφωνα με τις δυνατότητες τους, για να καταστήσουν αποτελεσματική τούτη την πρόταση.

Τούτη η πρόταση φαίνεται πως οφείλεται στον Ρόλαντ Μπάρρους φλογερό βενιζελικό και στενότατο φίλο του Βενιζέλου.

Κατά τα λεγόμενα του ίδιου του Μπάρρους στο "ημερολόγιο" του, στις **13** του Οκτώβρη, "επρότεινε και έγινε αποδεκτό ένα σχέδιο για το ξεσήκωμα της κοινής γνώμης στην Ελλάδα.

Ο Κυβερνήτης της Κύπρου σύμφωνα με τις οδηγίες που θα του δινόταν θα πληροφορούσε τον Αρχιεπίσκοπο και τα μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου του νησιού πως τα πάντα ήταν έτοιμα για να δοθεί η Κύπρος αμέσως στην Ελλάδα.

Ο Κυβερνήτης του νησιού επιπλέον, πάντα σύμφωνα με τις οδηγίες που θα έπαιρνε θάπρεπε να διευκολύνει τον Αρχιεπίσκοπο και τους φίλους του να πάνε στην Αθήνα χωρίς καμιά καθυστέρηση για να υποβάλουν έκκληση στον βασιλιά και το Κοινοβούλιο πληροφορώντας τους πως η προσφορά που γινόταν τώρα δεν πρόκειται να ξαναεπαναληφθεί.

Ακόμα πως για **10** ολόκληρα χρόνια δινόταν μια εδαφική εγγύηση στην Ελλάδα για τα εδάφη πούχε αποκτήσει με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου, με τον όρο όμως πως η χώρα θάμπαινε αμέσως στον πόλεμο στο πλευρό των συμμάχων.

Στο βρετανό πρεσβευτή στην Αθήνα επίσης θάπρεπε να δοθούν οδηγίες για να συμβουλευθεί στα πάντα το Βενιζέλο όπως και να εξασφαλίσει τη δημοσίευση τούτης της προσφοράς από το βενιζελικό τύπο πριν η Κυβέρνηση μπορέσει να δώσει την απάντησή της".

Στα πρακτικά της **14ης** Οκτωβρίου ο Λόρδος Ρόμπερτ Σέσιλ που εργαζόταν τότε στο Φόρεϊν Οφφισ έγραφε πως στην Ελλάδα θάπρεπε να γίνει μια προσφορά που θα της εξασφάλιζε τη νότια Θράκη και τη Σμύρνη "και σαν εγγύηση της ειλικρινείας μας γι' αυτή την προσφορά θα μεταβιβάσουμε σε κάθε περίπτωση στην Ελλάδα μέχρι το τέλος του πολέμου την κατοχή της Κύπρου".

Η πρόταση αυτή επομένως διαφοροποιούσε την πρόταση του Μπάρρους.

Σύμφωνα με την άποψη του Λόρδου Ρόμπερτ

Σέσιλ, αν έδιναν στους Έλληνες μια άμεση ευκαιρία να καταλάβουν την Κύπρο, η δυνατότητα αυτή θάταν πολύ πιο ελκυστική από ένα σωρό άλλες υποσχέσεις πλεονεκτημάτων στο τέλος του πολέμου.

Αλλά στις **16** του μηνός σ' ένα τηλεγράφημα που συνέταξε ο Γκρέϊ με το χέρι του και που στάλθηκε αμέσως στην Αθήνα έγραφε πως αν η Ελλάδα υποστήριζε την Σερβία που είχε υποστεί βουλγαρική επίθεση, η αγγλική κυβέρνηση όφειλε να προπαρασκευάσει την προσφορά της Κύπρου στην Ελλάδα, (**His Majesty's Government will be prepared to give Cyprus to Greece**).

Την ίδια μέρα ο Γκρέϊ έστειλε δεύτερο τηλεγράφημα στον Ελιοτ.

Με βάση τις καινούγιες οδηγίες ο Ελιοτ θάπρεπε να κάνει διαμιάς διακοίνωση σχετικά με την κυπριακή υπόθεση.

"Η προσφορά της Κύπρου είναι εντελώς ανεξάρτητη από την άλλη πρόταση που μελετά τώρα η ρουμανική κυβέρνηση και για την οποία θάταν σωστό να μην ανακοινωθεί τίποτε στην Ελλάδα μέχρις ότου δοθεί η ρουμανική απάντηση".

Το βράδυ της **16ης** ο Μπάρρους είχε άλλη μια συνάντηση με το Λόρδο Ρόμπερτ Σέσιλ, σχετικά με τα μέτρα που έπρεπε να ληφθούν στην ίδια τη Κύπρο.

Μετά απο μια μακρά συζήτηση στάλθηκε τηλεγράφημα στον κυβερνήτη της Κύπρου Σερ Τζον Κλόσεν όπου τον πληροφορούσε πως έγινε προσφορά της Κύπρου στην Ελλάδα.

Γι' αυτό θάπρεπε να γνωστοποιήσει το γεγονός στον Αρχιεπίσκοπο και στις άλλες ηγετικές προσωπικότητες της Κύπρου, προτείνοντας τους πως αν ήθελαν να επωφεληθούν από αυτήν την ευκαιρία για να εξασφαλίσουν την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, πράγμα απίθανο να ξανασυμβεί, θάπρεπε να πάνε αμέσως στην Αθήνα και να εξασκήσουν πίεση στο βασιλιά και το κοινοβούλιο για τη εκπλήρωση του σκοπού αυτού.

Επιπλέον τον εξουσιοδοτούσε να τους παραχωρήσει κάθε βοήθεια που διέθετε για να εκπληρώσουν την αποστολή τους αυτή.

Την επομένη ημέρα σ' ένα υπόμνημα ο Λόρδος Σέσιλ επαναλάμβανε περίπου τα ίδια προσθέτοντας πως έπρεπε να ενημερωθεί αμέσως ο Βενιζέλος και ο αγγλικός τύπος.

Παρόλα αυτά ο Σερ Αρθουρ Νίκολσον ήταν σκεπτικός για την αποτελεσματικότητα των ενεργειών αυτών.

Θα μπορούσε να βγει το συμπέρασμα πως οι βρετανοί έπραξαν τα πάντα για να αξιοποιήσουν αυτή την πρόταση.

Ωστόσο από την πλευρά του Μπάρρους τα πάντα εξελίχθηκαν με λανθασμένο τρόπο.

Οι αντιδράσεις του Κυβερνήτη της Κύπρου ήταν αποκαλυπτικές.

Σε απάντηση του στις 17 Οκτωβρίου, αφού εξέφραζε φόβους για τη μουσουλμανική μειονότητα στην Κύπρο τελείωνε: " Το επόμενο τακτικό δρομολόγιο από Αίγυπτο διερχόμενο από την Κύπρο είναι στις 24 Οκτωβρίου".

Ποτέ δεν του είχαν πει πως ο Αρχιεπίσκοπος έπρεπε να μεταφερθεί με πολεμικό πλοίο κι' αυτό ήταν βασικό.

Ο Μπάρρους ποτέ δεν περίμενε πως ο βασιλιάς Κωνσταντίνος και η φιλοβασιλική κυβέρνηση θ'αποδεχόντουσαν τη πρόταση αυτή.

Το ουσιώδες σ'αυτό το σχέδιο ήταν πως αν όλα εξελίσσονταν με τον τρόπο που είχαν σχεδιασθεί πρωταρχικά, θα ξεσηκωνόταν ένα λαϊκό κίνημα που θα εξανάγκαζε την υπάρχουσα κυβέρνηση πιθανότατα σε παραίτηση και κατά συνέπεια ο βασιλιάς θάπρεπε να επαναφέρει το Βενιζέλο.

Γι' αυτό και δεν επιθυμούσε να ανακοινωθεί η προσφορά αυτή αμέσως στην Ελληνική Κυβέρνηση.

Ο Μπάρρους ευελπιστούσε πως το σχέδιο θ' ανακοινωθεί αμέσως στον Αρχιεπίσκοπο της Κύπρου και στα μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου προτού δημοσιευθεί οπουδήποτε αλλού.

Ο Αρχιεπίσκοπος με μερικούς άλλους επιφανείς κυπρίους θάπρεπε να επιβεβαιωθούν σ' ένα βρετανικό αντιτορπιλικό για να πάνε απευθείας στην Αθήνα.

Εκεί τότε ο Αρχιεπίσκοπος θάκανε την ανακοίνωση για πρώτη φορά.

Η ελληνική κυβέρνηση θάπρεπε να πληροφορηθεί το γεγονός την ώρα που θα αποβιβαζόταν ο Αρχιεπίσκοπος και δεν είχε καιρό να αρνηθεί την πρόταση.

Το σχέδιο προέβλεπε να ξεσηκωθεί ένα κύμα ενθουσιασμού τη στιγμή της μετάβασης του στη Βουλή κι έτσι κάτω από την πίεση του λαϊκού αισθήματος, να παρασυρθεί η Κυβέρνηση στην αποδοχή της πρότασης ή να την οδηγήσει σε παραιτηση.

Η πραγματοποίηση όμως του σχεδίου δεν συμφωνούσε με τις απόψεις του Μπάρρους.

Ολόκληρη η υπόθεση ήταν αναπόφευκτα καταδικασμένη σε αποτυχία από τη στιγμή που έγινε η προσφορά απευθείας την ελληνική Κυβέρνηση πριν εκπληρωθούν οι άλλες προϋποθέσεις του σχεδίου.

Ο Μπάρρους στο "ημερολόγιο" του γράφει ακόμα πως "διαπίστωσα πως τα νεώτερα μέλη του Φόρεϊν Οφφίς ήταν αγανακτισμένα και ολόκληρο το κόλπο είχε χαλάσει κι ότι ο Γκρέϊ ήταν υπεύθυνος γι' αυτό".

Πραγματικά η προσφορά του Γκρέϊ αργότερα υπέστη δριμύτατη κριτική γιατί ο ίδιος ποτέ δεν την είχε υποβάλει σε έγκριση σ' όλα τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου.

Η απάντηση από τον Ελιοτ ήρθε στις 20 Οκτωβρίου.

Ο Ελιοτ είχε επικοινωνήσει με τον Ζαΐμη στις 17 Οκτωβρίου, αλλά ο Ζαΐμης του είπε πως δεν μπορούσε να απαντήσει πριν συμβουλευτεί το βασιλιά, αλλά θα το έκανε αμέσως.

Ο Ζαΐμης που δεν τόλμησε για δυο μέρες ούτε καν να αναφέρει το διάβημα στον Κωνσταντίνο καθώς φαίνεται, τρεις μέρες αργότερα απέρριψε την πρόταση.

Όπως έγραφε ο Λοϊντ Τζιορτζ, ο Κωνσταντίνος ήταν τόσο σίγουρος για τη νίκη των Γερμανών ώστε "όταν θα ήταν έτοιμος θα σάρωνε τη Συμμαχία στη θάλασσα".